

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: XIV. glavna skupščina „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ dne 14. in 15. avgusta v Trstu. — Jurij Vega. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Listnica upravištva. — Inserati.

XIV. glavna skupščina

„Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“
dne 14. in 15. avgusta v Trstu.

(Dalje.)

O določitvi letnih doneskov Zavezinih članov je poročal g. nadučitelj Fr. Luznar ter predlagal, da naj ostane pri starih doneskih. (Sprejeto.)

O določitvi sporeda za glavno zborovanje je v imenu upravnega odbora poročal g. Božo Dubrovič. Poročilo je bilo sprejeto brez ugovora.

O določitvi časa prihodnji XV. glavni skupščini Zaveze je poročal g. J. Dimnik. Sklenilo se je, da bo prihodnja glavna skupščina o Binkoštih prihodnjega leta. Kraj in spored določi vodstvo.

V novo vodstvo in upravni odbor so bili za dobo enega leta izvoljeni in sicer a) v vodstvo gg.: predsednik

Luka Jelenc, tajnik Dragotin Česnik, blagajnik Fran Luznar; b) v upravni odbor pa: I. podpredsednik Anton Porekar, II. podprednik Anton Berginec; uredniki „Zavezinih“ listov: Jakob Dimnik, Mihael Nerat in Engelbert Gangl; odborniki: Miroslav Anžlovar, Fran Kocbek, Ign. Križman, Iv. Šega, Fran Šorn, Vekoslav Strmšek in gdč. Vita Zupančič.

Zadnja točka dnevnega reda so bili predlogi in nasveti. —

Na predlog gosp. Krist. Bogateca se je sklenilo, ukreniti potrebne korake v to, da se odpravijo prispevki, katere morajo učitelji plačevati za okrajne učiteljske knjižnice.

Na predlog gosp. Bajta pa se je sklenilo, delovati na to, da bo učiteljstvo samo volilo svoje zastopnike v deželne šolske svete.

Zdaj bi moral poročati g. Iv. Šega o učiteljskem disciplinarnem zakonu. Zaradi neznosne vročine se je pa odložil ta referat za glavno zborovanje. Na to je zaključil g. predsednik s primernim govorom sejo delegacije.

Jurij Vega.*)

(Ob stoletnici njegove smrti: dne 26. septembra 1802.)

Dne 26. septembra je poteklo sto let, kar je ugasnila živa iskra slovenske misli in slovenskega uma — Jurij Vega.

Tuji časopisi so — že 17. m. m. — prinašali o Vegi laskave članke. Ker je bilo dne 26. septembra 100 let, ko so potegnili našega rojaka iz Dunava, prinesemo mu danes skromen naš spomenik.

Vega si je sicer sam v svojih nesmrtnih delih postavil dovolj trajnih spomenikov, da ne potrebuje našega proslavljanja, toda mi potrebujemo svojega „Vehovčevega Jurija“, da se navdušuje ob njem naša mladina, da dokažemo z njim pred svetom, da smo Slovenci doprinesli dovolj gradiva za ponosno stavbo evropske kulture in znanosti.

„Spomnite se imenitosti del pokojnih očetov“, nam kliče njegov ožji rojak Koseski.

*) Vegov životopis najdeš tudi v Šketovi „Čitanki“ za V. gimn. razred in v Dimnikovi knjigi „Avstrijski junaki“. Letošnji „Dom in Svet“ piše v svoji 10. številki, str. 636: „Kako je umrl Jurij Vega“. Več o Vegi je pa pisal „D. in Sv.“ 1891. l. str. 339. — „Gorenjec“ ima v 40. letošnji številki z dne 4. oktobra lep podlistek o Vegi. Te podatke o Vegi prijavljamo z namenom, da bi se tudi po naših šolah spominjali tega našega velezaslužnega junaka in učenjaka, če ne drugače, vsaj s primerno učno sliko. Morebiti bi se dobil tudi založnik, ki bi založil in izdal Vegovo sliko.

Uredn.

Jurij Vega se je poleg treh hčera narodil kot edini sin ubožnega slovenskega seljaka Jerneja Vehe 24. sušca l. 1754. v Zagorici, kako poldrugo uro od Moravč oddaljenem borenem selu.

Njegovo ime, ki ga nosijo tudi slavni španski plemiči, je nekaterim vzbujalo dvome o njegovem slovenskem pokolenju. Po utrehtskem miru leta 1713. so baje 3 polki španskih kirasirjev in dragoncev sledili Karolu VI. in prestopili v avstrijsko službo. Med njimi se je baje nahajal mož po imenu Vega, ki naj bi bil ded Jurija Vege. Toda iz moravske krstne knjige se da jasno dokazati, da je ded našega slavnega matematika že leta 1700. bil posestnik na „Vehovem“ in da je njegov praded, porojen sredi 17. stoletja, bil Moravčan. Vega je torej potomec čiste slovenske krvi. Kot trinajstleten deček je zapustil Vega domačo hišo in se napotil v Ljubljano v latinske šole. Zapuščal je domače trate, kakor jih zapušča toliko slovenskih sinov, poln visokih misli in nadej, a brez pripomočkov. Navezan na podporo dobrosrčnih ljudi, se je preboril skozi latinske šole in že kot dijak je vzbujal s svojim globokim matematičnim znanjem pozornost svojih učiteljev, izmed katerih mu je bil posebno naklonjen Jožef pl. Maffei. Dovršivši ljubljanski licej, postal je Vega (ali Veha) vsled svojega znanja c. kr. navigacijski inženir za Notranjo Avstrijo. Toda boj z brezumnimi prirodnimi

Koncert v Barkovljah.

Povodom XIV. glavne skupščine „Zaveze“ je namerala vrediti „Slovansko pevsko društvo“ Trstu na čast gostom dne 15. avgusta koncert v prostorih „Narodnega doma“ v Barkovljah s tem-le vspevom: 1. * * *: „Hrvatska koračnica“, svira orkester. 2. Tittl: „Hudičev delež“, ouvertura, svira orkester. 3. M. Hubad: „Narodne pesmi“, mešan zbor. 4. Waldteufel: „Drsalee“, valček, orkester. 5. Ferluga: „Rožica“, možki zbor. 6. Smetana: Fantazija iz opere „Prodana nevesta“, svira orkester. 7. Kücken: „Plavaj, ladja moja“, ženski dvo-spev s spremljevanjem orkestra. 8. Iv. pl. Zajc: „Hrvatski potpouri“, svira orkester. 9. Medved: „Popotnik“, možki zbor s četerosplovom in tenor-solo. 10. Parma: Intermezzo iz opere „Ksenija“, svira orkester. 11. Iv. pl. Zajc: „Dolazak Hrvata“, hrvatska glasbena slika za tenor-, bariton- in bas solo, možki zbor z orkestrom. 12. Komzak: „Potpouri koračnic“, orkester. 13. „Zavezna“, himna „Zaveze“, pojejo p. n. gg. učitelji s spremljevanjem orkestra. — Svobodna zabava z godbo, petjem in Backovimi kupleti. Sodeluje orkester domačega pešpolka Freiherr von Waldstätten št. 97. Začetek koncerta točno ob 6. uri popoldne.

Vrli tržaški Slovenci so storili vse, da bi bilo bivanje jugoslovanskih učiteljev v Trstu kar najbolj zabavno. Posebnih zaslug v ta namen si je stekla „Edinost“, katera je tržaške Slovence na ta koncert tako-le vabila: „Nadejamo se gotovo, da se tega koncerta mnogoštevilno udeleži naše narodno občinstvo ter da tako dokaže gospodom učiteljem, došlim semkaj iz vseh krajev naše slovenske domovine, da živi tukaj krepak in zaveden del slovenskega naroda, ki goji najtoplejše simpatije do slovenskega učiteljstva in zna ceniti njegovo uspešno delovanje za kulturni napredek našega naroda.“

Mnogoštevilna udeležka na tem koncertu je potrebna toliko bolj, ker na kolodvoru ni bilo nikakega oficijalnega vsprejema in bo to glavna prilika, da bodo mogli tržaški Slovenci pozdraviti združene učitelje iz vseh slovenskih pokrajin. Slovensko učiteljstvo prireja vsako leto na drugem kraju naše domovine svoja zborovanja, da dobiva tako pola-

silami ni prevzel vseh njegovih zmožnosti, katerih vsaka je zahtevala svojega delokroga. Zato je že čez pet let zapustil svojo službo in vstopil kot navaden prostak k topničarstvu. V tej dobi je tudi izpremenil svoje ime „Veha“ v Vego, ki je že na enem mestu zapisano v moravški krstni knjigi. Prestop k topničarstvu je bil za Vegovo življenje odločilen korak. Od tega trenutka naprej je rasel iz Vego prostaka učenjak svetovne slave, vojak, podpolkovnik slovenskega poguma. Na drobno očrtati njegovo plodonosno znanstveno delovanje, zvesto naslikati njegove junaške čine, to ni namen teh vrstic.

Pokazati hočemo samo na celotnega moža Vego, učenjaka in vojaka. Vega, ki ni obiskaval višjih šol, je vzrastel iz samega sebe, živa ljubezen in zanimanje do predmeta ga je vodila skozi vse težave samoučenja, in na tej poti je dospel do vrhunca svoje dobe. Iz lastnih moči je stopal težavno pot „od pluga do krone“. Plod njegovega neumornega dela na priljubljenem mu znanstvenem polju je nebroj spisov in razprav, ki so od l. 1782. počeni, tja do njegove smrti potekle iz nikdar počivajočega njegovega peresa. Ta dela so spomenik železne vstrajnosti in obenem polna velikega duha in globokega umevanja.

Vse stroke matematičnega znanja so v njih mojstrsko obdelane. Ako pregleduješ njegova „Matematična predavanja“, ki jih je izdal v štirih zvezkih, ne veš, ali bi se bolj divil

goma skupno sliko vse Slovenije. Mi pa moramo skrbeti za to, da slovenski učitelji dobe resnično sliko tržaških Slovencev, da se na lastne oči prepričajo o njih značaju in toplem narodnem čustvovanju. To pa dosežemo samo z mnogoštevilno udeležbo na jutrajšnjem koncertu v Barkovljah. Slovenski učitelji morajo tukaj imeti zavest, da so dobrodošli gostje med svojimi brati, da so svoji med svojimi!

Zato pozivljamo še enkrat naše rodoljubno občinstvo, naj se mnogoštevilno udeleži jutrnega koncerta v Barkovljah. Posebno svobodna zabava, ki bo po dovršenem programu, obeta mnogo prijetnega razvedrila.

Začetek koncerta bo ob 6. uri popoldne. Vstopnina 60 stot., sedeži pa 60 oziroma 40 stotink.“

Zaradi vojaških manevrov je vojaška godba zadnji hip odpovedala svojo udeležbo. Zaradi tega se je moral program izpremeniti, a koncert se je vršil vsejedno ter se v obče zadovoljstvo kar najbolje obnesel v vsakem oziru. „Edinost“ piše o tem koncertu tako-le:

„Tu naj sporočimo, da je zabava v „Narodnem domu“ v Barkovljah v visoki meri služila svojemu namenu. Name-noma smo temu večeru dali ime: zabava. Kajti koncert z lepim, izbranim programom je moral odpasti v zadnji hip, ker je vojaška godba zadnji dan odpovedala. No, v svoje veliko zadoščenje smo videli, da je znalo „Slov. pevsko društvo“ tudi po spremenjenem programu pokazati vse vrline svoje. Zdelo se nam je kakor da navzočnost tolikih milih gostov vspodbuja ambicijo pevcev in pevk. Takih aplavzov je še malokedaj videla in čula dvorana „Narodnega doma“ v Barkovljah. Po vsaki točki se vihar kar ni hotel poleči, dokler niso peli zopet in zopet. Pevovodji Srečku Bartelu so opetovano prirejali ovacije. Tudi Wagnerjeva godba, ki je drage volje priskočila zadnji hip, je izredno dobro rešila svojo nalogo, kakor da hoče tudi ona pripomoči v dosego namena temu večeru: prirediti par prijetnih uric našim slovenskim gostom. Tudi godbi je občinstvo — ki je polnilo dvorano in vse vrtno prostore — viharno aplavdiralo. In cesar je še manjkalo za „najžidaneje“ razpoloženje, dopolnila sta — po

preciznosti, s katero so izpeljana, ali pa tako prozorno zasnovani porazredbi predmeta. Listajoč po njegovih treh logaritmovnikih občuduješ neizmerno delavnost, ki priča o nji vsak list. Vegovi logaritmovniki so bili najboljši svoje dobe. Pred vsakim izmed njih pa se blesti svetla obljuba — dokaz goreče resnicoljubnosti — vsakemu, ki zasledi v njih napako, podariti v nagrado cesarski zlat. V vsem so odkrili šest po greškov, štiri šele po njegovi smrti.

Poleg imenovanih Vegovih del, ki so temelj njegove učenjaške slave, je še brezštevila manjših razprav: o krogli, ki se vrti okrog lastne osi; o občni težnosti; o merah in utežih i. dr. vse strokovnjaško izpeljane. Od suhoparnega, mehničnega računa, ki zahteva le potrpežljivosti in truda, do onih skrajnih mej matematične vede, ki se že poizgubljajo v filozofiji — vse to veliko polje si je osvojil — samouk Vega. Poleg slovensčine je bil več francoskega, italijanskega, angleškega in nemškega jezika ter poznal vso literaturo svoje dobe. Takoj leto potem, ko je izšla Laplaceova „Mécanique céleste“, je že z lastnim spisom posegel v zanimive in še danes ne definitivno rešene probleme te knjige.

Skratka — Vega je bil učenjak svetovnega obzorja, in to so priznavali tudi njegovi sodobniki; postal je član znanstvenih družb v Erfurtu, Pragi, Mogunciji in Göttingenu ter je dospel v svoji službi do podpolkovnika. Izdaje njegovih

oficijalnem sporedu — Bacek in Nacek s svojim petjem, oziroma kupleti, s svojim zdravim humorjem. Bolj živahne, bolj animirane zabave, si sploh ni možno misliti, kakor smo jo imeli v Barkovljah in tržaški Slovenci si laskajo v uverjenju, da so po možnosti nadomestili oficijalni vsprejem, kakršnega nam žalostne razmere ne dopuščajo ter da mili gostje niso odnesli neprijaznega utisa o tržaškem Slovenstvu. Mnogo gostov se je notri do polunoči zabavalo v Barkovljah.“

Mi se tej kritiki popolnoma pridružujemo. Vsa čast in hvala požrtvovalnim tržaškim Slovencem, ki se niso bali ne truda ne stroškov ter vse svoje sile združili v to, da so pokazali, kako ljubi in dragi gosti so jim pijonirji narodne prosvete. Vsa čast in hvala vrlim tržaškim rodoljubom na tej gostoljubni požrtvovalnosti in bratski ljubezni! Živeli!

Banket.

V isti dvorani, kakor zborovanje, vršil se je tudi banket. Udeležilo se ga je nad 300 učiteljev in učiteljic in več prijateljev učiteljstva, med njimi župan Hribar, dr. Tavčar, istrski dež. poslanec Mandić in tržaški dež. posl. dr. Rybař.

Vrsto napitnic je otvoril „Zavezin“ predsednik Jelene, ki je povdarjal zvestobo in zaupanje učiteljstva presvetlemu vladarju ter napil Nj. Veličanstvu.

Nadučitelj v Sežani, g. Kosovel je napil „pravima prijateljama šole in učiteljstva,“ to sta Zavezina častna člana župan Ivan Hribar in poslanec dr. Ivan Tavčar. (Živahni Živio-klici!)

Župan Hribar je dejal, da se je posebno vzradoval, ko je izvedel, da bo letos „Zaveza“ zborovala v Trstu, kajti Trst je velevažna pozicija. Udeležniki „Zavezine“ skupščine so se lahko prepričali, kako važno in težavno je delo onih, ki branijo to pozicijo. Oni izpolnjujejo svojo dolžnost, naša dolžnost je, jih podpirati. Učiteljstvo je pred vsem poklicano skrbeti, da se jezikovna meja ne krči. Na glavnem zborovanju je eden poročevalec povedal, kako mu je nekdanj vpliven slov. politik zabičeval: Bodite krotki in ponižni! (Živahni klici: Šuklje!) Krotkost in ponižnost sta lepi čednosti, a ko-

ristni nista, ne za narod ne za kak stan. Sicer pa kaže ravno tisti politik, ki učiteljstvu priporoča krotkost in ponižnost, sam najmanj krotkosti in ponižnosti. Učiteljem svetujem: Ne bodite ne krotki in ne ponižni. Ne klonite duhom in ne udajte se; kdor zvesto izpolnjuje svoje dolžnosti, lahko tako nastopa. Učiteljstvo ima v „Zavezi“ imenitno organizacijo, ki mu daje moč. Če stopi ta organizacija v zveze s češko in s poljsko, bo to moč, ki bo vsaj ravnoredno stala poleg nemške organizacije. Pri Nemcih ne iščite pomoči! Samozavest, ki je potrebna učiteljstvu, pa ni prirojena, ampak mora imeti zaslonbo v materialnem položaju. Učiteljstvo je videlo, da so se raznim stanovom izboljšali dohodki, tako državnim in deželnim uradnikom in tudi diurnistom. Za učiteljsvo ni v tej meri skrbela ne država, ne dežela, a priti mora do tega. Le če bo imelo učiteljstvo stalne in zveste zagovornike, bo mogoče doseči, da bo država pomagala deželam urediti učiteljske razmere. Na zborovanju se je omenjal list, ki je pisal, da je dobro, da deželni zbor ni mogel zborovati, češ, saj bi se bilo kmetu denar iz žepa jemalo za učitelje (Klici: „Domoljub“ je tako pisal.) To je slepljenje javnosti. Ni res, da kmet največ plača. Po oficijalnih izkazih ne plača kmet niti tretjine deželnih dohodkov. Največ plačajo mesta in industrijalna podjetja, a zastopniki teh slojev se ne branijo plačati, kar treba, za izboljšanje učiteljskih plač. Jaz — je izjavil govornik — bom v deželnem zboru zvest zagovornik Vaših zahtev, ker, če se izdaja sto in stotisoče za vodovode, mora se toliko bolje poskrbeti za živi vrelec omike in prosvete, ki ga odpira učiteljstvo. Govornik je izrazil svoje veselje, da so navzočni tudi hrvatski učitelji iz Istre in napil stanovskemu duhu in stanovski organizaciji učit. (Živahno odobranje in ploskanje.)

Nadučitelj v Črnučah, g. Gregorin, je opozarjal, da ima Trst na videz sicer laški značaj, prav kakor bi bil iz njega izginil slovenski rod, ali slovenstvo v Trstu živi in se zaveda tako, da sedaj ne bo več propadlo. Zahvaliti se je za to slovenski žilavosti in vrlim voditeljem, zlasti dr. Rybařa. Govornik napije slovenskim bratom ob Adriji in njihovim voditeljem. (Živahno pritrjevanje.)

knjig segajo v sredino preteklega stoletja in še dalje — najboljša karakterizacija njihove vsebine, in v čast jim je, da niso bile le lepe, prazne teorije, ampak da so odgovarjale dejanski potrebi. Tak je bil Vega znanstvenik. A ta znanstvenik ni ostal doma pri svojih zaprašeni knjigah in ni ondi koval nerealnih teorij, ampak šel je v življenje, v boj, da praktično poskusi svoje znanstvo, ki ga ni pustilo na cedilu, ampak često so uspehi prekosili vse nadeje.

Teorija in praksa sta v Vegovem življenju tako tesno spojeni, da jih ne moremo ločiti: šestilo in orožje je nosil v eni roki. Kakor je znal ravnati s šestilom, tako spretno je sukal orožje. Pred Belim gradom in ob Reni je izkazal svoje junaštvo, po lastnem načrtu je uklonil mesto Lauterburg in trdnjavo Fort Louis, pri Mannheimu, Mogunciji in Wiesbadnu je zmagoval njegov pogum in premislek. Sploh vsi voji, ki jih je tedaj vodila Avstrija, vedo mnogo povedati o slavnih činih našega Vege. A tudi v vojni ni pozabil svoje vede, ampak v taborišču je vpricho „sovražnika“ dovrševal svoje znanstvene knjige.

Njegove zasluge so našle odmev tudi na najvišjem mestu. Leta 1796. je dobil Vega viteški red Marije Terezije, leta 1800. je bil povišan med barone in naslednjega leta so ga kranjski stanovi brezplačno vsprejeli med svoje člane. Tako je vzrastel iz priprostega slovenskega dečka od širnega sveta

člaščen in s priznanji obdarovan mož. A vsa ta slava ga ni premotila v ljubezni do skromne domovine. L. 1799. je poslal kranjskim stanovom po en izvod vseh svojih knjig in osem spričeval o junaških svojih delih — pokazati je hotel, da dela čast svoji domovini. Mož svetovne slave se ni sramoval posvetiti svojih proizvodov dobrotnikom na latinskih šolah in pred vsem svetom priznati sprejete dobrote in svoje revno pokolenje.

Vsem se je krčilo srce, ko so ga dne 26. septembra l. 1802. mrtvega, na kol privezanega potegnili iz Dunave pri Nussdorfu blizu Dunaja; postal je žrtev človeške zlobe.

Žena in dvoje sinov je žalovalo za njim, sinova sta na Dunaju ponesrečila, eden njiju si je sam končal življenje; tako je že v kali zamrla plemenitaška slovenska rodovina Vegova.

Celo stoletje je že leglo za Vegom v grob, in ne dviga se še v njegovi domovini njegovemu slavnemu imenu dostojen spomenik. Skrbimo, da bo že stal v svetišču naše „almæ matris“ njega dostojen spomenik, kadar se bo stoletje zopet hitrih kril dotaknilo njegovega groba. Vega sam nam je začrtal pot, ki nas vodi do cilja: biti moramo junaški boj za svoje pravice, v boju pa ne smemo pozabiti vede in kulturnega dela.

(Po „Sl. N.“)

Poslanec dr. Rybař je, zahvalivši se za napitnico, rekel, da se precejnjejajo zasluge Tržačanov. Zaslomba slovenstva v Trstu je okolica. Če ostane ta, kar je bila stoletja, in če Bog da, se tudi ohrani, potem je bodočnost zagotovljena. Mesto ima italijansko lice in italijanski zastop in to je vzrok, da učiteljstvo v Trstu ni bilo oficijalno sprejeto. Ako ostane okolica slovenska in ako dobe Slovenci v mestu slovenskih šol, potem pride morda tudi čas, ko bo slovenske učitelje pozdravil tudi tržaški župan. Ako se ohrani Slovenstvu, kar se v Trstu rodi, potem dobi Trst sčasoma tudi drugačno lice. Kazal se bo kot mešano mesto (Živahno pritrjevanje) in morda bo kdaj celo slovenski. Nam — je nadaljeval govornik — se večkrat očita, da ne kažemo barve. Do neke meje je to res — mi nismo ne črni ne rudeči, imamo celo več barv (Razni medklici), to so barve slovenske trobojnice. Za zmago slovenske trobojnice se bomo možato borili, zanjo, če treba, tudi umrjemo. Govornik se je zahvalil učiteljstvu, da je sprejelo resolucijo za slovensko šolo v Trstu ter v imenu tržaških in okoličanskih Slovencev napil „Zavezi.“ (Živahno pritrjevanje.)

Posl. dr. Tavčar — pozdravljen z burnim ploskanjem in klici: „Živio dr. Tavčar“ — je dejal, da jemlje z zadovoljstvom na znanje izjavo dr. Rybařa, da se tržaški Slovenci bore za zmago slovenske trobojnice in pristavil, da se na slovenski trobojnici nahaja pač rudeča barva, ne pa tudi črna. (Živahno odobravanje). Nadučitelj g. Kosovel se je spominjal častnih članov „Zaveze.“ To ni nikaka zasluga, da prihajajo častni člani na „Zavezino“ zborovanje, vsaj govornik prihaja z velikim zadoščenjem na ta zborovanja, ker ima vsikdar občutek, da so zborovanja učiteljev kakor nekaka revija, pri kateri se kaže moč armade. Mislim — je nadaljeval govornik — da prav tolmačim nastope učiteljstva, namreč kot protest proti časom hlapčevanja. Najnižji narodi so tisti, ki ne znajo ceniti učiteljstva. (Burno pritrjevanje). V tistih časih je bil učitelj kakor kak boljši godec, narod pa se je nahajal na najnižji stopinji omike. Ti časi so minuli. Zmagalo je prepričanje, da, ako slovenski narod kak stan potrebuje, je to učiteljski stan. Ako iz slovenskega naroda ne izženemo analfabetstva, ako bo spadala večina naroda k analfabetom, potem smo izgubljeni. V tem tiči nevarnost prizadevanja izpodnesti sedanjo šolo. Kot član deželnega odbora in deželnega šolskega sveta vem, kako se trudijo nasprotniki, da bi potisnili učiteljstvo nazaj na tisto stopnjo, na kateri je bilo nekdanj. Reakcionarstvo je tisto, kar Vam in nam najbolj škoduje. (Burno pritrjevanje). Šele od tedaj, ko se je mogla naša stranka razviti, je mogoče, zavračati reakcionarstvo. In le ako bo napredna stranka v srčni in tesni zvezi z učiteljstvom, se bo moglo zadrževati reakcijo. Jaz stojim na drugem stališču, kakor visokočastiti gosp. dr. Rybař. Časi so resni, tako resni, da se mora vsak odločiti ali na to ali na drugo stran. Tudi učitelj ne sme kakor trhlen les plavati v sredi, biti v dvomu, kam spada, stopiti mora na eno stran (Burno odobravanje). Klerikalna stranka smatra učiteljstvo za balast, ki naj se čim prej odvrže. Ta stranka smatra učiteljstvo za nepotrebno in stoji na barbarskem stališču, da pride najprej v nebesa tisti, ki ne zna brati in ne pisati. Zveza med napredno stranko in učiteljstvom je tisti jez, ki zadržuje klerikalizem. Govornik dvigne svojo čašo na to zvezo, ki naj bi prospevala in se utrjevala na občno korist. (Navdušeno odobravanje in ploskanje ter klicanje: „Živio dr. Tavčar!“)

Z govorom gosp. dr. Iv. Tavčarja je bil oficijalni del banketa končan. Na to nam je pa naslikal g. Št. Ferluga

v šaljivem govoru razne „križe“, koje nosi človeštvo. Govornik nam je obljubil, da bo razstavil te „križe“ v podlistku Učit. Tovariša.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz radovljiškega okraja. (Uradna učiteljska konferenca radovljiškega okraja dne 23. julija 1902 na Bledu.)

V lepi, novi šolski stavbi zbrali smo se vsi učitelji in učiteljice tega okraja, kjer smo takoj opazili strogi red, natančnost in snažnost. Zavidanja so vredni gg. vzgojitelji (ce), poučujoči v zračnih, velikih dvoranah na solčni legi, s prekrasnim razgledom na „kinč nebeški“, v ozadju pa naše divne gore s svojimi v nebo kipečimi snežniki.

Tu tedaj nas pozdravi g. c. kr. nadzornik, ravnatelj A. Žumer prav prisrčno in otvori konferenco. Da učenci (ke) ne čakajo predolgo, je takoj 3. točka dnevnega reda „metodična obravnava sestavka „Toplomer“ iz III. berila po formalnih stopnjah“.

Podrobno osnovo k tej obravnavi izdelala je vsaka učna oseba, katera v tem šolskem letu v vsakdanji šoli poučuje po III. berilu in jo je poslala po šolskem vodstvu do 5. julija okr. šolskemu nadzorniku, popolnoma pa je izdelal poročilo ter pri konferenci podal praktično učno sliko v svojem razredu g. učitelj Vinko Novak iz Bleda. Zvršil je snov jako povoljno. Risal in eksperimentiral je pred učenci, da so lahko sledili pouku o toplomeru. Le nekaj nebitvenih in malenkostnih slovničnih napak ozir. germanizmov je rabil ter nekaj nedoločno pokazal ozir. risal, kar pa splošnega utisa ni pokvarilo. Pri vprašanju: Zakaj rabimo toplomer? bi moral učitelj tudi kaj povedati, ne le vporabljeni deduktivne ali analitične metode, ampak tu bi bila na mestu sintetična metoda, da bi učenci kaj več izvedeli. G. učitelju Novaku se je izrekla za predavanje zaslužena zahvala. Ko so se odstranili učenci, je g. nadzornik oprostil voditelja c. kr. okraj. glavarstva g. komisarja Schitnika odsotnost, kateri vse učiteljstvo okraja pozdravlja.

G. nadzornik si izbere namestnika g. nadučitelja Jos. Žirovnika. Zapisnikarja sta izvoljena gospodična Zajec in g. Salberger, overovatelja istega pa gg. Guštin in Rant, vsi iz Jesenic.

Naznanijo se izpremembe učiteljev, kraj. šol. nadzornikov, razpisi oblastnij in opazke g. nadzornika. Opazke g. nadzornika so bile, zlasti glede posameznih predmetov, prav poučne in marsikdo si je prilastil zrno, katerega bode vporabljal pri prihodnjem pouku.

Pri točki dnevnega reda „izbor učnih knjig za 1903“, pripomni g. nadzornik, da naj se vpelje pri pouku nemškega jezika za poskušnjo na čveterorazrednicah Bezjak-Schreinerjeva knjiga.

V knjižnični odbor so bili voljeni stari odborniki, le namesto g. Stiasny-ja je voljen g. K. Matajecz iz Radovljice. Stalni odbor ostane stari. Kot delegatje za deželno konferenco bili so izvoljeni gdč. učiteljica M. Razingger iz Radovljice in g. Fr. Rus, naduč. z Bleda ter g. V. Zavrl, naduč. iz Begunj.

Upamo, da bodo nevstrašeno zastopali učiteljske težnje.

Končno se spominja g. nadzornik zaščitnika in pospešitelja vsega šolstva in učiteljstva Njega Veličanstva

presvetlega vladarja našega cesarja Franca Jožefa I. ter mu zakličemo trikratni „slava“, kar učiteljstvo še nedomesti s cesarsko pesmijo.

Po končanem zborovanju se predsednikov namestnik g. Žirovnik zahvali gospodu nadzorniku za izbornu nepristransko vodstvo in obilo navodil k vspešnemu pouku za prih. leto.

Po konferenci smo izborni in po nizki ceni obedovali v znani gostilni g. župana bleškega J. Peternel-a.

Iz Kroepe. (Jubilej šolskega prijatelja.) Že zadnjič sem omenil, da je letošnje leto štirideseto, odkar krajni šolski nadzornik g. Karol Pibrovce nadzoruje tukajšnjo ljudsko šolo in deli ob koncu leta pridnim učencem (kam) premije v podobi kron, katere so v trak cesarskih barv zašite in se pripno kot odlikovanje odličnim učencem na prsi, predno dobe šolska spričevala koncem šolskega leta. Tudi letošnje leto o priliki štiridesetletnice je pripel mnogim odličnim učencem „medalje“. Pa ne samo to, tudi vse učence je povabil popoldne na južino v gostilniški vrt pri Jarmu, kjer je vsak dobil štruklje, krofe in malo vina z vodo. Učencem naredile so se originalne kape iz barvastega papirja, učenkam pa male čepice. Tako uniformirana šolska armada z zastavonošem na čelu in trobentačem ob strani je šla s šolskega dvorišča po trgu v omenjeni vrt. Da je vse občudovalo in zvedavo gledalo mladostno šolsko vojsko in se spominjalo mladostnih šolskih let — je umevno. Dospevši na „Jarmov vrt“, pozdravi učenka v belem krilu gospoda jubilanta ter mu izroči krasen šopek ob navdušenih „živio“-klicih iz mladih grl. Na vrtu so učenci proizvajali razne igre, strelne vaje z žogo v žrela — odprta usta divjega moža in žene, katera je g. akad. slikar Peter Žmitek nalašč za tukajšnjo šolsko armado naslikati blagovolil. Kadar sta mož ali žena požrla žogo, je dobil učenec desetico, mož pa je še vedno požrešno zijal. Tako se je mladež na različne načine zabavala in prepevala do mraka ter odšla vesela in zadovoljna domov. Tudi več prijateljev šolske mladine je bilo navzočih, katere je in učitelje povabil na večerjo in prijateljski zabaven večer.

Sklepajoč, kličem v imenu vseh, Bog daj vsem šolam sličnega nadzornika, njemu pa dodeli, da bi dočakal in praznoval 50- in 60-letnico šolskega nadzorstva in delil premije in veselje šolski mladini. Bog ga živi!

Štajersko.

Iz Ptujске okolice. V številki 28. „Učiteljskega Tovariša“ z dne 1. vinotoka 1902 je poročal nekdo o letošnji okrajni učiteljski konferenci za ptujski okraj, ki se je vršila dne 3. kimovca t. l. v okoliški šoli ptujski, med drugim tudi naslednje: „Sedaj pa je prišla tudi jako važna točka dnevnega reda na vrsto, namreč: Preosnovna prizadevanja v računskem pouku na naših ljudskih šolah. O tej točki pa je referiral gosp. Kaukler. Tudi ta govornik je kaj spretno in dobro rešil svojo nalogo. Izkazalo se pa je, da to vprašanje še ni zrelo za sklepanje, da bi se uvedle novejšje računice na naših šolah.“ Iz več kakor dvajsetletne izkušnje mi je dovolj znano, da se vežejo včasih tudi otrobi pri okrajnih učiteljskih konferencah, samo javnost ni zmerom tako srečna, da bi po spretnih poročevalcih izvedela vse take dogodke. Ker se je mudilo dopisniku tako zelo, razbohnati širšemu občinstvu, da se je izkazalo vprašanje o uvedbi novih Računic na naših šolah za zdaj kot nezrelo, bi utegnil marsikdo misliti, da sem jaz kot poročevalec s svojimi izvajanji in tezami pripomogel k temu kaj modremu sklepu! Poskrbel sem precej sporazumno z g. c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom, da

izide moje 53 strani obsežno poročilo v kratkem v tisku, iz katerega bo lahko videl vsak učitelj, ozir. učiteljica ormoškega, ptujskega in rogaškega okraja, da sem odločen za govornik novih Računic, iskreno želeč, da se Kraus in Habernalove in Črnivčeve Računice prej ko mogoče uvedejo v slovenske ljudske šole! Vse v poročilu navedene teze, ki povdarjajo in naštevajo zgolj prednosti in vrline novih Računic, so bile sprejete vzklikoma, presenetilo pa me je in še zdaj mi je nerazumevno, zakaj moji predlogi niso našli milosti, zakaj se smatra vprašanje o takojšnji uvedbi vsaj v nekaterih šolah kot nezrelo, kot poskus? — dvomljiv. Nove Računice je odobrilo vis. c. kr. ministrstvo za uk in bogočastje; sestavili so jih učiteljski profesorji in vadniški učitelji; Ivan Naglove se že izvestno rabijo nad petnajst let v šolah po sudetskih deželah; Jožef Gaubyjeva je uvedena že skozi pet let skoro na vseh mestnih in tržkih ljudskih šolah po Štajerskem; petero Kraus in Habernalovih Računic je že leta 1900 izpodrinilo Močnikove Računice iz dunajskih in nižjeavstrijskih ljudskih šol; A. Črnivčeva I. in II. Računica in Karol Strengova I. Računica so bile tudi za šolsko rabo odobrene od vis. c. kr. ministrstva za uk in bogočastje, razun tega je vse tri izdala c. kr. založila šolskih knjig na Dunaju! Že povodom učiteljske konference dne 7. septembra leta 1901 sem opozarjal zbrano učiteljstvo ptujskega okraja na izborne in vseskozi praktično sestavljene Kraus in Habernalove Računice, priporočal, naj začno učitelji prvih razredov takoj poučevati s pomočjo I. Kraus in Habernalove Računice; za srednjo in višjo stopnjo pa sem svetoval, naj učitelji izkoriščajo in uporabljajo v polni meri pri razlaganju novih operacij izvrstne metodične migljaje Kraus in Habernalovih Računic; in pri mesečnih zborovanjih učiteljskega društva slišal sem večkrat laskavo hvalo o navedenih Računicah; a zdaj, ko je bilo treba storiti resen sklep in krepak korak naprej, je bilo vse glede Črnivčevih kakor Kraus in Habernalovih Računic enoglasnega mnenja, da se odloži definitivno sklepanje o uvedbi v nekatere šole na poznejše čase! Ker sem bil po dopisu takorekoč izzvan, štejem si v obrambo svoje osebne časti v dolžnost, izjaviti slovesno in odločno, da mi tako postopanje nič kaj ne imponuje, ampak je jasna in glasna priča o nazadnjaškem duhu, ki žalibog, veje med učiteljstvom!

Ivan Kaukler

nadučitelj in poročevalec.

V zadevi Krivčevega spomenika.

Slavni gospod dohtar Jona!

Prečitavši Vaš dopis v „Učit. Tovariša“ 27. številki, mislil sem: „Slovenski svet, ti si krasan.“ Množici učiteljev mariborske okolice molite šopek cvetlic pod nos. Navezali ste v šopek: Slovenstva propad, zmedenost pojmov, pogin samostalnosti, narodno impotenco, nečut za samobrambo, zakrkne-nost pravnega čuta, nespoštovanje pokojnikove volje, preziranje pokojnikove želje, neznanje pravnih zadev, slepoto Slovenije sinov. Šopek ste povezali z nezaupnico mariborskim pedagogom in njihovim učencem.

Dovolite, g. dohtar, da določim nabrane cvetlice po vonju. „Zmedenost pojmov“ duhti od daleč po človeških nepopolnostih in ni vezana na podnebje. „Slovenije propad“ mi je že dolgo zoprno, bodisi na plesišču ali na pokopališču. Drugim ugaja ta cvetlica radi sadu. „Samostalnost“ ima penetrantno-eteričen duh; korenine so debele, stebelce pa slabo, drži ga po koncu le vzduh. „Narodna impotenca“ je nadležna kakor vse impotence. Ne raste povsod; nahaja se

v mariborski okolici, vendar ljubi južna tla in mirno okolico. Cvetnih delov seveda nima, sok je zaseden in duhti po žganju. „Samobramba“ diši prav prijetno po gibčnosti duha ali po sitnosti pesti. Vsak človek ljubi to cvetlico; lastnikovemu nosu diši, tujemu nosu pa smrdi. Sociologi trdijo, da ni varno udati se preveč zapeljivemu vonju. „Pravni čut“ dela človeku največ prijetnosti, pa tudi v družbi „Samobrambe“ največ skrbi. Ob cvetu diši po vljudnosti, ob plodnici po sovraštvu in mržnji sad je bodičasta glavica, ki raztrosi semena kje bodi. V njegov cvet hodimo iskat strdi, a najti je ni.

Pokojnega tovariša Kriveca želje in volja ne cvetejo več na vrtu človeštva. Njegova materija je prhnela in smrt je prihitela. Občeval sem z rajnim Krivcem v zadnjih mesecih njegovega življenja ter gledal njegov propad; strmel sem na nečimernosti človeka ter se udal neizprosni usodi. Iz ust dragega mi znanca slišal sem večkrat željo, ozdraviti se zopet in delati na novo. V resnem svojem položaju reva ni mislil na grobni spomenik, ne na njegov napis: takega cinizma Krivec ni poznal. Gledal je večnosti v obraz in bilo mu je malenkostno, kar se zdravemu dozdeva važno. Ne vem si pojasniti, zakaj bi napis na Krivčevem spomeniku ne smel biti slovenski? Ne vem si pojasniti, komu bi škodoval nemški napis? Bodite prepričani g. dohtar, da Vas mariborski učitelji nimamo za privilegirane sentimentalista, da smo tudi ljudje s pietetnim čutom do umrlih in da želimo Krivcu spomenik z napisom, katerega zagovarjate Vi. Kot predsednik in voditelj zborovanja o priliki uč. izleta v Slivnico sem na koncu razgovora o dotičnem napisu izjavil, da ima marib. uč. društvo nabrati le denarni primankljaj za spomenik, a da se vse drugo v tej zadevi prepusti ptujskemu učit. društvu, ozir. g. tov. Podobniku. To izjavo so vzeli zborovalci na znanje, toda zapisnikar je ni omenil v dotičnem poročilu. Pritegnem Vam tudi rad, da si mednarodnega napisa na spomeniku ne morete misliti, saj menda tudi volapüka in hieroglifov ne pozna, med tem ko še nemščino lomiva. Napisi na spomenik ali tudi pri gostilnah niso merilo za „narodno potenco“ dotičnih pokojnikov ali lastnikov.

Torej: „Sit modus in rebus.“

Zdi se mi, cenjeni g. dohtar, da niste navezali v šopek dišečih cvetic, ampak le človeških zmot. Ni li zmot, da ste brezobzirni proti možem, ki delajo marljivo na polju človeštva, ki živijo za prosveto slovenskega naroda, a midva iščeva rodoljuba na pokopališču v nemškem Gradcu? O sancta simplicitas! Kje sta pesimizem in optimizem, iluzija, vara in resnica? „Vesolni svet je velika zmot“ trdi pisimist; „Sedanji svet je najboljši svet“ trdi optimist; nihilist pravi: „Sveta sploh ni.“ V tej zmedenosti pojmov sva midva junaka, našla sva resnico. Vi jo držite pri zakrinski glavi, a jaz stojim na polzku repu. Lepa domišljija tvori lepo sliko, kaj ne gosp. dohtar?. Mati Slovenija plaka ob nagrobnih spomenikih v Gradcu in ob slepoti svojih sinov, pa vesela bo v trenutku, ko bo zapazila na robu propada „Slovenstva“ dohtarja Jono z vihrajočo zastavo: „Mrličiči so naši, bodo si v nebesih, v peklu ali v vicah“ „Mrličiči nimajo volje ne želje“ „γῶδὲ σε αὐτό“ bom rekel jaz in Slovenija bo hirala. Čudna domišljija, vir poezije v prozaičnem življenju! Pri nas mariborskih učiteljih je bojznost, Vi pa branite umrle, ki mirno spi in niti imena ne daste svojemu dopisu. Dragi g. dohtar! Bojimo se le sebe, ne fantomov, nam do pike enakih. Glejte, če nisem tudi dohtar vseh ved! Boga se bojim (teolog), pravice ne vidim (jurist), resnice ne najdem (filozof), pamet nudim zoper trmo (mediciner), v očeh drugih pa sem trmast le jaz. Vi menda mislite

tako: ko bi nepristranski mineralog ocenil najina dopisa, bi rekel: „Dohtarja Jone dopis je zlato, Požegarjev dopis je žveplo.“ Vidite, da sem nekoliko tudi psiholog, ki tudi ni brez zmedenih pojmov.

Vsled tega pojasnila je epohalna Krivčeva zadeva dognana, spomenik postavljen z napisom: Sic transit gloria mundi,“ mati Slovenija potolažena, njeni sinovi zopet vidijo, mariborski pedagogi so zopet na pravi poti.

Končno bodeva predlagala to le:

1.) Učiteljsčnikom je pri pouku literature dotičnega naroda povedati, da so napisi na grobnih spomenikih in na drugih krajih važni budilci rodoljuba.

2.) Učitelji imajo vsaj eno uro pred smrtjo določiti, v katerem jeziku je napisati faktum smrti na njih spomenik.

3.) Spomenike in napise priskrbeti imajo rodoljubi z nezmedenimi pojmovi.

Vi, gospod dohtar, utemeljite predloge po pravnih določbah, jaz jih bodem podpiral z vso avtoriteto poboljšane sinu matere Slovenije.

Prijatelj moj, blazniški zdravnik, mi je nekoč rekel: „V občevanju z blaznimi je težko ločiti blaznika od sebe.“ Pri nama bo lajše spoznati, da ste vendar Vi na pravi poti. Bog ve! Dohtarjem prava ne podajem rad desnice, ne bilo bi umestno, še manj varno. Poslovim se torej s „poljskim molkom“ in ostanem

Vaš tihi občudovalec

Požegar,

tač. predsednik uč. dr. marib. okolice.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. Občni zbor „Društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem“ se je vršil 11. kimovca 1902. v zbornici II. mestne šestrazredne deške ljudske šole na Cojzovi cesti.

Podpredsednik Jakob Dimnik otvori mesto zadržanega predsednika občni zbor s prisrčnim pozdravom ter z zahvalo navzočnikom, ki so se zbrali v tolikem številu.

Tajnik g. Kečelj je poročal za l. 1900/1. in 1901/2. približno tako-le: Veleslavni zbor! Predlanski občni zbor je bil 20. kimovca v teh prostorih. V društveno vodstvo so bili izvoljeni: Juraj Režek (predsednik), Jakob Dimnik (podpredsednik), Jožef Cepuder (blagajnik), Alojzij Kečelj (tajnik), Jakob Furlan, Anton Javoršek, Luka Jelenc, Avgust Kleč in Janko Žirovnik (odborniki). Preglednikom računov so bili izbrani: Frančišek Bahovec, Maks Josin in Frančišek Schiffrer. Vsled nesklepčnosti na dan 19. septembra 1901. sklicanega občnega zbora je ostal v zmislu 24. § društvenih pravil tudi za leto 1901/2 zgoraj navedeni odbor.

Dospele vloge so se reševale deloma upravnim potom, deloma pótom okrožnic ali pa v sejah. Seje so bile 20. kimovca, 28. grudna 1900; 28. sušca, 11. malega srpana, 19. kimovca, 23. grudna 1901.; 26. sušca in 10. malega srpana 1902.

Tekom obeh društvenih let je pristopilo 7 udov, izstopila pa sta dva.

Dne 15. vel. travna 1901. je umrl vpokojeni nadučitelj Ivan E. Borštnik, dne 11. kimovca pa nadučitelj Anton Ozimek. Pokojnika sta bila od ustanovitve pa do svoje smrti člana našega društva. Ivan Borštnik je bil 40 let tudi društveni odbornik. Vso dobo se je pridno udeleževal odborovih sej ter občnih zborov, in je ves ta čas vstrajno in požrtvovalno deloval v prosep vdovskega društva. V Bogu počivajoči je bil blagega srca in dobrih rok; bil je vsakemu ljub kolega. Mož lepih lastnosti je mnogo prezgodaj ostavil do zopetnega neločljivega združenja svoje najdražje in nas tovariše, zapustivši,

med njimi in nami vez, ki ga ohranjuje in ga bode ohranjevala v hvaležnem in častnem spominu.

Društvo ima 115 plačujočih udov.

Umrla je ena sirota; osem sirot pa je doseglo starost 18 let. Pokojnino ozir. vzgojnino vživa 20 vdov à 200 K, 17 sirot à 60 K in 1 sirota 200 K, skupaj znašajo letni izdatki 5220 K.

Dne 1. avgusta 1900 je bila izžrebana društvena srečka ozir. petprocentna loterijska državna zadolžnica z dne 15. sušca 1860. v znesku 1000 kron. Za izžrebano srečko se je potom deželne vlade dne 22. mal. travna 1901 prejelo 1160 kron.

C. kr. pristojbinski urad v Ljubljani je 3. prosinca 1902. zahteval pristojbinski namestek za dobo od 1. kimovca 1871. do 31. grudna 1900 v skupnem znesku 330.40 K. Dne 15. prosinca 1902. se je vložil proti tej odmeri davka priziv, ki pa do danes še ni rešen; pač pa se je moral namestek vsled ponovljene zahteve plačati.

Sklepom svojega poročila za društveno upravno dobo 1900/1. in 1901/2. je tajnik vljudno prosil, naj bi vsak društvenik deloval v prid temu najpotrebnejšemu društvu, čegar plemeniti namen je podpiranje učiteljskih vdov in sirot. Posebno pa velja izrečena prošnja onim društvnikom dolžnikom, ki pozabljajo svojih danih obljub glede vrnitve glavnice in glede vplačevanja obresti.

Blagajnik Jožef Cepuder je poročal tako-le:

Slavni zbor!

Naše društvo, katero zboruje danes enoinštiridesetkrat, je imelo v minolem letu 115 redno plačujočih članov. Vlanski občni zbor se ni mogel vršiti, ker je bil nesklepčen in ostalo je v odboru in drugod vse pri starem. Mej tem sta umrla dva člana in sicer Ivan Borštnik, bivši nadučitelj v Šmariji, kateri je bil vseh 40 let odbornik in sicer tako reden, da niti jedne seje ni zamudil, kar je sam večkrat pripovedoval z nekakim ponosom. Vzlasti je bilo to težavno zanj, dokler ni bilo dolenjske železnice. Zapustil ni niti vdove niti sirot, in ker ni bil nikdar tudi najmanjše podpore deležen, bilo je njegovo vplačevanje edino društvu v korist. Drugi dolgoletni član pa je bil Anton Ozimek, nadučitelj v Dolenjivasi, ki je umrl 11. septembra 1901, zapustivši vdovo in nedoletno siroto. Obema blag spomin!

Društvu so pristopili gg. Bezeg Anton, Banjaloka, Gale Frančišek, Ljubljana, Šabee Avgust, Idrija, Cvirn Janko, Srednjavas, Šemerl Ivan, Lesce, Lavtižar Frančišek, Smartno pod Šmarnogoro, Zavrl Valentin, Begunje-Gorenjsko. Izstopil je prostovoljno gosp. Frančišek Papler, nadučitelj v Borovnici. Od podpiranih vdov ni odpadla nobena v minolem letu, pač pa prirasla vdova g. Ozimka. Podporo so nehale dobivati do sedaj 3 sirote, dopolnivi 18. leto po § 11 društvenih pravil. Eni siroti je odbor podaljšal podporo za jedno leto, da dovrši gimnazijske študije, namreč siroti Kogejevi. Podpiranih je bilo torej 19 vdov in 23 sirot s skupnim zneskom 5231 K.

Dohodki:

115 članov je vplačalo = mej temi še dva iz lanskega leta =	1408.— K
Pristopnina petih članov	216.50 "
Vračila štirih društvnikov	157.— "
Obresti od posojil petim članom 54 K in obresti od 22 vrednostih papirjev v skupnem znesku	3853.— "
Vrnena kolekovina 20.98 K	} skupaj 3985.03 "
Ostanek od lanskega leta 212.05 "	
Iz hranilnice vzetega . 3750.— "	
Vseh dohodkov je bilo torej:	= 9617.53 K.

Troški:

Pokojnina 19 vdovam	3830.— K
Vzgojnina 23 sirotam	1401.— "
Upravna režija	218.79 "
Pristojbina	306.87 "
Posojilo dvema članoma	400.— "
Dostavnina	4.44 "
Na knjigo mest. hranil. št. 29.675 se je naložilo	3300.— "
In letošnji preostanek je znašal	156.43 "
Skupaj	9617.53 K.

Skupnega denarnega prometa je bilo: 19235.06 K.

Imovina:

22 vrednostnih papirjev	90500.— K
Knjižica mestne hranilnice do 1. avgusta 1902 št. 29675	11811.41 "
Učiteljski zaklad do 1. avgusta 1902 št. 9211	7228.65 "
Knjižica slovenske hranilnice do 1. avgusta 1902 št. 694	1163.55 "
Dolžna pisma 9 društvnikov	1577.— "
Ostanek iz letošnjega leta	156.43 "
Elizabetina ustanova, št. 25089 do 1. avg. 1902	277.81 "
Darilo g. c. kr. dež. šol. nadzornika Šumana	50.— "
Skupaj	112.764.85 K.
Vlani pa	112.225.45 "
Je prebitka	539.40 K.

Imenom poročevalcev računov je Maks Josin izjavil, da je račune pregledal in jih našel v najlepšem redu.

Po sprejetju predlaga, da naj se z društvenimi dolžniki najstrožje postopa, če isti niso v skrajno kritičnem položaju, prevzame predsedništvo Janko Žirovnik, ker je bil podpredsednik službeno odpoklican.

Ko se ugodno rešita došli prošnji za podporo, preide se k volitvi.

Izvoljeni so bili a) v odbor: Juraj Režek (predsednik), Jožef Cepuder (blagajnik), Jakob Dimnik, Jakob Furlan, Jožef Gregorin, Anton Javoršek, Luka Jelenc, Alojzij Kecej in Janko Žirovnik; b) preglednikom računov: Frančišek Gale, Maks Josin in Frančišek Marolt.

Književnost in umetnost.

Slovenska Šolska Matica. (Dalje.) Največje znanstvene vrednosti je pa: „O pouku slovenskega jezika.“ Njega dosedanje smeri in bodoča naloga. Spisal dr. Fr. Ilešič. Vsebina: Kazalo stvari in imen. — Predgovor. Uvod. I. Pisanje in branje. II. Berivo, a) ljudskošolsko, b) srednješolsko. III. Povest književnosti. IV. Slovniški pouk, a) v ljudski šoli, b) v srednji šoli. Smoter in snov slovniškega pouka. V. Slovenščina kot slovansko narečje. § 1. Protestantizem (humanizem). § 2. Prosvetljenost, filozofija, sistem. § 3. Romantika in ilirizem. § 4. „Staroslovenska“ doba. § 5. Zgodovinski posnetek. Teze. — Literarne opombe. 1.) Tisk in založništvo naših šolskih knjig. 2.) Slovniška terminologija. 3.) Prva slovenska metodika. 4.) Pregled po stari hrvaški (glagolski) in srbski (cirilski) šolski književnosti. 5.) Manjše opombe. (O metodi pisanja in o lepopisju).

Popravek. V oceni „Računica za obče ljudske šole“ naj se čita v 19. vrsti „bile“ nam. bili; v 48. vrsti Koliko *hl* strni itd; v 47. vrsti 38 *hl* in ne 38 *hl.*; v 51. vrsti „koliko *m* je drevo itd.; v 60. vrsti (1 kr. = 2 h), nam. (1 kr. — 2 h).

Vestnik.

Nekaj o ljubljanskem ljudskem šolstvu. Zadnji čas se je bavila javnost z ljubljanskim ljudskim šolstvom. Povdarjalo se je marsikaj, kar ne odgovarja istinitosti ljubljanskih šolskih razmer. Res je sicer, da sta se opustili dve paralelki, a storilo se je to edino le iz ekonomičnih ozirov, ker mesto ljubljansko vendar ni primorano, da bi sprejemalo v svoje šole tudi okoliške otroke. Letos se je mnogim okoliškim otrokom odklonil vsprejem v ljubljanske šole. Vsled tega se je število otrok na mestnih šolah zdatno zmanjšalo. Kakor čujemo, se pa prihodnje leto sploh noben okoliški otrok ne bo smel vsprejeti v mestne šole. Le ta energični nastop mestne občine proti okoliškim otrokom bo prisilil okoliške občine, da si zidajo, oziroma razširijo svoje šole. V Šiški n. pr. bi morala biti že davno petrazredna deška in petrazredna deklška

šola. Tako je potrebna za Vič že davno štirirazredna šola in tudi občina Moste ima dovolj otrok za štirirazrednico. Če torej vsi bivši suplentje letos niso dobili službe v Ljubljani, so temu krivi le zgoraj omenjeni razlogi, nikakor pa ne nenaklonjenost merodajnih krogov. Če je mestni šolski svet namestil na I. mestni deški šoli dve suplentini, je storil to gotovo iz preišljenega uzroka. Ena suplentura na tej šoli traja samo do 1. januarja 1903, torej le tri mesece; druga pa do konca prvega polletja, torej samo pet mesecev. Da se za ta kratek čas ne dobi učitelja, je skoraj naravno, ker bi vsakdo skušal, da dobi čim prej službo kjerkoli za celo leto. Za mestno deklinško osemrazrednico pa zopet ni bilo mogoče dobiti za paralelki v 7. in 8. razredu sposobne suplentnje, zato so morali merodajni krogi seči po učiteljih, ki so usposobljeni za poučevanje na meščanskih šolah. Na mestu teh dveh učiteljev sta se namestila potem dva bivša suplenta, sicer bi bila še ta dva ostala brez službe. Omeniti pa moramo pri tej priliki, da nismo preveč vneti za suplenture, ker to vedno menjavanje učiteljev je šoli prav gotovo v škodo. Prihodnje leto, ko bo urejeno vprašanje glede okoliških otrok, se bo tudi na to stran obrnilo na bolje. Število otrok se bo skrčilo in začasno dovoljene paralelke bodo prenehale.

Pomanjkanje učiteljev postaja na Kranjskem vedno občutnejše. Zaradi tega niso gde učiteljice po nekod le na enorazrednicah šolske voditeljice, nego tudi tuintam na mešanih večrazrednicah. Tako je n. pr. na štirirazrednici v Mokronogu, na trirazrednici v Škocijanu pri Mokronogu in na dvorazrednici na Mirni poverjeno začasno šolsko vodstvo učiteljicam.

Občni zbor „Narodne šole“ je bil dne 11. septembra. Društvo ima premoženja 4409 K 67 h. V odbor so bili izvoljeni gg. Razingar Anton, predsednik; Dimnik Jakob, podpredsednik; Cepuder Josip, tajnik; Keceelj Alojzij, blagajnik; Furlan Jakob, Krulec Ivan, Likar Janko, Režek Juraj in Trošt Franc.

Izpitni učne usposobljenosti pred ljubljansko izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole se začne v petek, dne 7. novembra t. l. Prošnje je vlagati potem predpostavljenega okrajnega šolskega oblastva najkasneje do 1. novembra. Odgovora na prošnjo ne dobi nihče, ampak naj vsakdo pride v petek, dne 7. novembra v določene prostore tukajšnjega učiteljsišča.

Izjava. Na prošnjo g. V. Strmška izjavljamo, da g. nadučitelj Vekoslav Strmšek ni v nikakšni zvezi z notico o nadzorniku g. J. Supaneku, ki je bila priobčena v 27. številu Učit. Tovariša. — Omenjeno notico smo objavili le, ker nam je došla od merodajne strani, dasi nismo prijatelji osebnosti; zato prosimo p. i. gg. sotrudnike, da se osebnih napadov kolikor le mogoče ogibljejo, ker navadno stvari sami več škodujejo kakor koristijo. Pobija naj se vedno le stvar.

Smrt Emila Zole. — Največji in najplodovitejši francoski pisatelj, Emil Zola, je torej mrtev. Ves Pariz, vsa Francija, ves svet žaluje po njem. Zola se je bil pripeljal v ponedeljek s svojo soprogo iz Medana blizu Pariza, kjer ima svoje posestvo, domov v Parizu. Ker je bilo stanovanje v Parizu precej vlažno in hladno ter je bil Zola jako občutljiv proti mrazu, je dal v kaminu nekoliko zakuriti. Zakonska dvojica je legla zvečer zgodaj spat, ker je imel Zola navado, da je zjutraj zgodaj vstal ter delal vsako dopoludne vsaj 4 ure. Posli so bili naslednjega dne jako začudeni, ko ni bilo ob osmih zjutraj čuti še nikakega glasu iz spalnice. Ob devetih so sklenili, da gredo v kljub temu v sobo. In našli so Zolo na tleh ležečega mrtvega. Glava je bila na tleh, noge na postelji. Gospa je ležala na postelji onesveščena in na Zolovi postelji dva njegova psička. Zola se je zastrupil s plinom, ki je uhajal iz pečnih cevi. Kamin je bil namreč pokvarjen. Ko je prišla gospa Zola k zavesti, je pravila, da so povzročili možovo smrt in njeno nezavestnost plini. Zbudila se je bila, ko je mož ustajal, da bi odprl okno; a je padel na tla in

se takoj onesvestil. Takoj nato je omedlela tudi ona. Ker so plini težji od zraka, so ostali pri tleh in so zadušili Zolo, dočim je ostala gospa Zola, ki je bila na postelji, torej višje, živa. Psička sta bljuvala in sta se tako osvobodila strupov, vsled česar sta ostala živa. Vse kaže torej, da je bil Zola žrtev strupenih plinov ter da o kakem samomoru nikakor ne more biti govora. Prišlo je mnogo zdravnikov, a k življenju ni mogel nihče več obuditi Zole. Zvečer je bil še jako dobre volje ter je govoril pri večerji v družbi nekaterih prijateljev o potovanju v Italijo, ki ga je nameraval nastopiti prihodnji teden. Smrt francoskega velikana je razburila in užalostila izomikane kroge vseh kulturnih narodov, klerikalci vsega sveta pa so se iznebili enega svojih najnevarnejših sovražnikov. Zola je bil brez otrok, a je adoptiral dva tuja otroka, deklico 14 let in dečka 10 let.

Listnica uredništva.

G. J. L. na T.: Poglejte listnico uredništva v 26. številu.

Listnica upravnštva.

Bližamo se koncu leta; zato opozarjamo dolžnike, da čim preje store svojo dolžnost ter poravnajo naročnino.

Izšel je v zalogi R. Šeber-ja v Postojni

Ročni zapisnik

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Južno-Štajerskem in Primorskem

in z osebnim staležem kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva

za šolsko leto 1902/03. IX. letnik.

Sestavil Štefan Primožič.

Cena: Za 75 učencev krou 1.40, za 100 učencev krou 1.50, za 125 učencev krou 1.60, za 150 učencev krou 1.70. Naročnikom šolskih tiskovin 40 vin. ceneje.

Ob enem priporoča gorenja trvdka slavnim šolskim vodstvom svojo

zalogo uradnih šolskih tiskovin,

raznih poštnih in drugih tiskovin, katere se rabijo v šoli kot učilo.

Ivan Bonač

Ljubljana, Šelenburgove ulice št. 5 in 6

priporoča slavnemu učiteljstvu svojo

veliko zalogo izbornega papirja, pisalnih in risalnih šol. potrebščin, zvezkov in zapisnikov.

Priznana izborni svinčniki družbe sv. Cirila in Metoda Hardmuthovega fabrikata vedno v zalogi. Ceniki na zahtevo gratis in franko.

Solidna vezava knjig za šolske knjižnice itd. po nizki ceni v lastni knjigovoznici.

Začetkom decembra izide v moji zalogi krasen slov. skladni koledar v moderni obliki. Cena bude nizka. Komad 70 vin., po pošti 80 vin.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrta leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Crnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Radivoj Koréne. — Last in založba „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Tiska „Narodna tiskarna“ v Ljubljani.